

Одеська національна академія харчових технологій

КРИЛЕНКО ДМИТРО ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 336:332.146.2 (477.7)

**СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ СУЧАСНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНОГО
ЗРОСТАННЯ ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ В ПРОЦЕСІ
РЕАЛІЗАЦІЇ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ**

08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Одеса – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Міжнародному університеті бізнесу і права (м. Херсон).

Науковий керівник - доктор економічних наук, професор
Іртищева Інна Олександрівна,
Національний університет кораблебудування імені
Адмірала Макарова Міністерства освіти і науки
України (м. Миколаїв),
завідувач кафедри менеджменту.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
ТАНКЛЕВСЬКА Наталія Станіславівна,
Херсонський державний аграрний університет
Міністерства освіти і науки України,
завідувач кафедри економіки та фінансів;

кандидат економічних наук
СУХАНОВА Алла Валеріївна,
Університет державної фіскальної служби України,
доцент кафедри фінансів.

Захист відбудеться «11» липня 2018 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.088.05 в Одеській національній академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, аудиторія А-234.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Одеської національної академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, читальний зал.

Автореферат розісланий «11» червня 2018 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. В. Крупіца

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах глобальної макроекономічної нестабільності, посилення впливу регіональних та глобальних чинників, податкова політика в Україні має стати вагомим інструментом реалізації внутрішнього потенціалу зростання, продовження модернізаційних реформ, економічного зростання регіонів. Сучасна фіскальна політика має здійснювати ефективний перерозподіл національного багатства, створюючи таким чином стимули для подальшого сталого розвитку суспільства. Податкові зміни – це перманентний стан української податкової системи. Свідченням цього є Податковий кодекс України та його постійне удосконалення й доповнення.

Виходячи з цього, необхідно розробити стратегічні орієнтири сучасної моделі економічного зростання Причорноморського регіону в процесі реалізації фіскальної політики, яка здатна забезпечити випереджаючий розвиток досліджуваного регіону.

Теоретико–методологічні аспекти регіонального економічного зростання досліджувались в роботах В. Безуглого, В. Дармограя, Б. Данилишина, С. Козинця, У. Айзарда, Р. Акоффа і Ф. Емері, А. Гранберга, Г. Гутмана, А. Міроєдова, С. Федіна, В. Ігнатова, В. Івченко, Е. Кібалова, А. Кіпа, Т. Качали, В. Лексіна, А. Швецова, П. Мінакіра, О. Черевка, О. Пчелінцева, В. Куценко, І. Іртищевої, В. Лагодієнка та інших.

Проблемам формування та розвитку податкового регулювання національних економік присвячені дослідження О. Василика, В. Геєця, Ю. Іванова, Т. Єфименко, І. Караваєва, І. Ковальова, А. Крисоватого, В. Кулешіра, І. Луніної, П. Мельника, О. Мещерякова, В. Плескач, Л. Тарангул, Л. Шабліста, Д. Чернік. Але недослідженими в повній мірі залишаються питання впливу чинників різного рівня на ефективність податкових трансформацій, на формування підвалин для регіонального економічного зростання, що і обумовлює актуальність проведеного дослідження.

Актуальність зазначених проблем зумовила вибір теми дослідження, його мету й завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до планів науково-дослідної роботи Міжнародного університету бізнесу і права «Механізми і чинники активізації сталого розвитку макроекономічних процесів в Україні» (номер державної реєстрації № 0116U0022610); «Економічна стратегія інноваційного розвитку агропромислового комплексу України: трансформація пріоритетів і механізми їх реалізації» (номер державної реєстрації № 0116U0022659). В межах вказаних тем автором визначено теоретичні аспекти стратегічних орієнтирів сучасної моделі економічного зростання Причорноморського регіону в процесі реалізації фіскальної політики з урахуванням регіональних особливостей, методичні основи прогнозування, моделювання та оцінки економічного зростання Причорноморського регіону під впливом фіскальної політики на регіональному рівні.

Мета й завдання дослідження. Метою дослідження є формулювання концептуальних положень та розробка теоретичних і практичних основ обґрунтування сучасної моделі економічного зростання Причорноморського регіону в процесі реалізації фіскальної політики.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- визначити сутність, фактори та умови регіонального економічного зростання, обґрунтувати значення фіскальної політики для формування моделі регіонального економічного зростання;

- систематизувати методичні підходи до оцінки впливу фіскальної політики на економічне зростання регіону;

- провести економічну діагностику рівня розвитку Причорноморського регіону, враховуючи регіональний аспект реалізації сучасної фіскальної політики;

- обґрунтувати вплив рівня розвитку Причорноморського регіону від напрямів реалізації фіскальної політики;

- розробити засади сучасної фіскальної політики в контексті регіонального економічного зростання;

- визначити інституційні аспекти формування моделі економічного зростання Причорноморського регіону

- обґрунтувати концептуально – стратегічні напрями трансформації фіскальної політики як елементу економічного зростання Причорноморського регіону.

Об'єкт дослідження – процеси вдосконалення напрямів реалізації сучасної моделі економічного зростання Причорноморського регіону в процесі реалізації фіскальної політики.

Предмет дослідження – теоретичні, методичні та практичні основи вдосконалення напрямів формування моделі економічного зростання Причорноморського регіону в процесі реалізації фіскальної політики.

Методи дослідження. Теоретико–методологічною основою дисертації стали основні положення регіональної економіки, фінансів, теорії податків, наукові праці українських і зарубіжних учених з проблем теорії та практики економічного зростання регіонального розвитку.

Для досягнення поставленої мети дослідження застосовано такі загальнонаукові методи, як: *теоретичного узагальнення* – для дослідження сутності регіонального економічного зростання (п. 1.1), значення фіскальної політики для регіонального зростання (п. 1.2); *класифікації* – для систематизації методів оцінки впливу фіскальної політики на економічне зростання регіону (п. 1.3), *системного аналізу* – для розробки напрямів сучасної фіскальної політики в контексті регіонального економічного зростання (п. 3.1) та трансформації фіскальної політики як елементу економічного зростання Причорноморського регіону (п. 3.3); *структурно–логічного аналізу* – для визначення інституційних аспектів формування моделі економічного зростання Причорноморського регіону (п. 3.2); *варіаційний аналіз та статистичні методи* – для дослідження рівня розвитку розвитку Причорноморського регіону (п. 2.1), оцінювання ефективності регіонального аспекту реалізації сучасної фіскальної

політики (п. 2.2); оцінки впливу рівня розвитку Причорноморського регіону від напрямів реалізації фіскальної політики (п. 2.3).

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно–правові акти України, офіційні дані Державної служби статистики України, Державної фіскальної служби України, дані міжнародних рейтингів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні важливого для регіонів України завдання регіонального економічного зростання в процесі реалізації фіскальної політики, зокрема:

вперше:

- сформовано авторську інституціональну модель економічного зростання Причорноморського регіону, в якій метою інституціалізації є розвиток самодостатніх регіональних інститутів громадянського суспільства, формування конкурентних територіальних громад та посилення вертикалі виконавчої влади, відповідно реалізація зазначеної мети базується на основних стратегічних ресурсах, притаманних кожному конкретному регіону, при цьому на їх основі використовуючи принципи модернізації економічної та децентралізації фінансової діяльності регіон намагатиметься вийти на запланований результат;

удосконалено:

- системне поєднання умов та факторів економічного зростання регіону як основу теоретичного концепту регіонального економічного зростання, при якому до основних умов формування регіонального економічного зростання нами віднесено: природно-ресурсні, інституціонально-правові, фінансово-економічні, екологічні та соціальні, при цьому фактори згруповано за двома компонентними ознаками: економічні та неекономічні, причому перелік факторів не може бути усталеним, а повинен постійно переглядатися відповідно до сучасної ситуації;

- підходи до систематизації показників економічного зростання регіону за трьома основними групами: економічного зростання, соціального зростання, екологічного розвитку, причому запропоновану системну групу показників найбільш ефективно розраховувати в два етапи - на першому етапі здійснюється розрахунок показників економічного зростання регіону в розрізі трьох компонентів: економічного зростання, соціального зростання, екологічного розвитку. І вже на основі отриманих показників економічного зростання регіону слід на другому етапі розраховувати показники ефективності фіскальної політики теж за трьома компонентами – економічними, соціальними та екологічними;

- інноваційні підходи щодо впровадження моделей регіонального розвитку, які можуть реалізуватися у рамках усіх можливих моделей регіонального розвитку та мають розроблятися й впроваджуватися, враховуючи потреби конкретних регіонів і територій при цьому концептуально-стратегічні орієнтири розвитку Причорноморського регіону повинні враховувати особливості структурних компонент даного регіону, серед яких економічна та соціальна компоненти, навколишнє середовище та просторовий регіональний розвиток;

набули подальшого розвитку:

– теоретичні підходи до трактування економічне зростання регіону як інтегральної величини, що включає в себе основні параметри розвитку продуктивних сил, інноваційного потенціалу регіону, рівень економічного потенціалу та соціального розвитку;

– модель реалізація фіскальної політики в контексті регіонального економічного зростання, яка доводить, що стратегічне регіональне економічне зростання в процесі реалізації фіскальної політики повинно досягти головної меті – це збільшення доходів та повноважень регіонів, а звідси і покращення соціально-економічного становища; формування моделі здійснюється через поєднання цілей, завдань, принципів, механізмів та функцій регіонального економічного зростання, спираючись на умови формування і реалізації фіскальної політики та економічний потенціал регіону, враховуючи ризики формує таким чином основні переваги для поступального регіонального розвитку;

- принципи розробки стратегії розвитку Причорноморського регіону, при яких необхідною умовою подальшого розвитку Причорноморського економічного району є зміцнення інноваційного потенціалу суб'єктів господарської діяльності за рахунок трансформації фіскальної політики, як базової умови інноваційного оновлення виробничого сектору, розвиток малого та середнього бізнесу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання теоретико–методичних положень і практичних рекомендацій щодо обґрунтування напрямів реалізації сучасної моделі економічного зростання Причорноморського регіону в процесі реалізації фіскальної політики.

Вищевказані рекомендації використовуються у практичній діяльності Державної податкової інспекції у Центральному районі м. Миколаєва Головного управління ДФС у Миколаївській області (довідка № 36/10314-03-01-26 від 19.03.2018 р.); Миколаївського обласного фонду розвитку і підтримки громадських ініціатив (довідка № 38 від 14.02.2018 р.); Регіонального фонду підтримки підприємництва в Миколаївській області (довідка № 16/59 від 22.06.2016 р.); науково-навчальному процесі Міжнародного університету бізнесу і права (довідка № 211 від 05.02.2018 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею. Усі результати, викладені в дослідженні, отримані автором самостійно, з наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті результати й положення, які отримані автором особисто. Особистий внесок автора в публікаціях, виконаних у співавторстві, конкретизовано в списку опублікованих праць в авторефераті.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації доповідалися й одержали схвалення на Міжнародних науково–практичних конференціях «Сучасний стан і тенденції розвитку економіки країни» (м. Запоріжжя, 16 грудня 2016 р.); «Глобальний економічний простір: детермінанти розвитку» (м. Миколаїв, 15 грудня 2017 р.); «Сучасний стан і тенденції розвитку економіки країни» (м. Запоріжжя, 16 квітня 2018 р.); «Фінансове регулювання зрушень в економіці України» (18 квітня 2018 р., м. Мукачево); «Економіка та

суспільство: сучасні вектори розвитку» (27 квітня, 2018. Лейпциг, Німеччина).

Публікації. Основні наукові положення, висновки та результати дослідження викладено в 13 наукових працях, з яких: 8 – статті в наукових фахових виданнях. Загальний обсяг публікацій – 3,6 д.арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний обсяг роботи – 208 сторінок. У тексті дисертації розміщено 35 таблиць, 14 рисунків, 4 додатки, список використаних джерел – 167 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі – **“Теоретико-методичні засади регіонального економічного зростання в процесі реалізації фіскальної політики”** – розкрито сутність, фактори та умови регіонального економічного зростання, обґрунтовано значення фіскальної політики для формування моделі регіонального економічного зростання, систематизовано методичні підходи до оцінки впливу фіскальної політики на економічне зростання регіону.

Економічне зростання регіону є важливою складовою економічного розвитку держави, оскільки пов’язане з позитивною динамікою зміни абсолютних і відносних показників регіонального валового продукту та з формуванням соціально-економічних і екологічних умов, дозволяє забезпечити більш повне задоволення зростаючих потреб людини та суспільства в цілому. Досягнення стабільних темпів економічного зростання регіонів України вимагає поступової та виваженої зміни характеру державної політики – від застосування антикризових заходів до реалізації комплексу стимулюючих важелів.

Таким чином, можна говорити про те, що економічне зростання регіону представляє собою багатоплановий процес, який охоплює структурні зміни в економіці, удосконалення умов та якості життя населення регіону.

Ми пропонуємо трактувати економічне зростання регіону як інтегральну величину, що включає в себе основні параметри розвитку продуктивних сил, інноваційного потенціалу регіону, рівень економічного потенціалу та соціального розвитку. Ключовим аспектом дослідження регіонального економічного зростання є обґрунтування основних факторів, що формують необхідний рівень економічного зростання.

Різноманітність факторів економічного зростання відображає складну природу функціонування економіки, багаторівневості її складових. Іншими словами, національне господарство характеризується тією чи іншою структурою факторів виробництва, які використовуються для отримання певного продукту.

На основі проведених монографічних досліджень нами зроблено спробу поєднати умови та фактори економічного зростання регіону як основу теоретичного концепту регіонального економічного зростання (рис. 1). До основних умов формування регіонального економічного зростання нами віднесено: природно-ресурсні, інституціонально-правові, фінансово-економічні, екологічні та соціальні.

Рис. 1 Теоретичний концепт регіонального економічного зростання через призму умов та факторів

Підсумовуючи проведені дослідження вважаємо за доцільне групувати фактори за двома компонентними ознаками: економічні та неекономічні, причому перелік факторів не може бути усталеним, а повинен постійно переглядатися відповідно до сучасної ситуації.

Регіональне економічне зростання розглядається як стабільний, випереджаючий розвиток, як відтворення регіональної економіки на засадах інтенсивного розвитку, збільшення обсягів валового регіонального продукту у розрахунку на одну особу.

Визначено, що основою реформування податкової системи України має бути визнання того факту, що в цілому податкова система України вже склалася і не дивлячись всі свої недоліки не повинна розглядатись як така, що має підлягати докорінному реформуванню. Тобто, створення нової законодавчої бази

у сфері оподаткування повинно віддзеркалювати традиції існуючої податкової системи та відповідати світовим тенденціям розвитку податкових систем.

Ми вважаємо за доцільне, згрупувати всі показники економічного зростання регіону за трьома основними групами: економічного зростання, соціального зростання, екологічного розвитку. Відповідно до запропонованої нами системи показників економічного зростання в розрізі економічного та соціального зростання та економічного розвитку ми вважаємо за доцільне згрупувати індикатори ефективності фіскальної політики теж за трьома категоріями: економічні, соціальні та екологічні.

Отже, ми пропонуємо системну групу показників, які найбільш ефективно розраховувати в два етапи – на першому етапі здійснюється розрахунок показників економічного зростання регіону в розрізі трьох компонентів: економічного зростання, соціального зростання, екологічного розвитку. І вже на основі отриманих показників економічного зростання регіону слід на другому етапі розраховувати показники ефективності фіскальної політики теж за трьома компонентами – економічними, соціальними та екологічними.

У другому розділі – **«Сучасний рівень розвитку Причорноморського регіону»** – здійснено економічну діагностику рівня розвитку Причорноморського регіону; проаналізовано регіональний аспект реалізації сучасної фіскальної політики; досліджено вплив рівня розвитку Причорноморського регіону від напрямів реалізації фіскальної політики.

В умовах поширення процесу глобалізації посилюється роль регіонів, які різняться між собою за наявністю промислового, аграрного, соціального та фінансово-інвестиційного потенціалу. Аналіз складових соціально-економічного розвитку Причорноморського регіону засвідчив, що найвагомішими та стримуючими проблемами, які гальмують розвиток як в цілому України так і регіону – це високий рівень корупції та існування тіньової економіки, низький рівень оплати праці та високий рівень тіньової зайнятості, високе податкове навантаження на доходи населення й бізнесу, недосконалість системи пенсійного забезпечення, бідність працюючого населення та диференціація оплати праці в регіонах України тощо.

Існуюча криза національної економіки, зростаючий державний борг підвищує роль фіскальної політики для забезпечення стабільних суспільних процесів та вимагає розвитку, в першу чергу, теоретичного базису.

Встановлено, що проблеми в Україні щодо фінансової децентралізації пов'язані із відсутністю інститутів центральної влади відмовитися від певної кількості своїх повноважень на користь органів місцевого самоврядування та їх самостійності. Усі ці проблеми призводять до дисбалансу між різними її аспектами. Для підтримки забезпечення зобов'язань країни необхідно дотримуватися фіскальних правил, ці правила мають форму контролю бюджетного балансу, обмеження боргів, податків або контролю видатків і проведення референдумів для нових бюджетно-податкових ініціатив.

Встановлено, що до фіскальних правил для розвитку України, які існують у провідних країнах світу можна віднести: контроль бюджетного балансу; обмеження заборгованості; податок або бюджетне регулювання і створення

стабілізаційних фондів; референдум щодо нових податків і складу видатків; штрафи за недотримання фіскальної політики.

Трансформація і структура податкових надходжень місцевих бюджетів за роки децентралізації нами наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Структура податкових надходжень місцевих бюджетів України за 2010-2016

рр., %

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Податкові надходження місцевих бюджетів	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості, в т.ч.	76,4	74,42	71,68	71,60	71,94	60,29	57,73
ПДФО	75,44	73,87	71,21	70,83	71,59	55,91	53,71
Податки на вартість	2,81	0,96	0,82	0,66	0,46	0,01	0,0114,50
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	14,50	17,65	17,72	16,45	16,72	2,14	1,70
Внутрішні податки на товари та послуги	2,37	1,23	1,40	1,54	0,23	7,84	7,90
Інші податки, в т.ч.	4,14	5,66	8,28	9,87	10,65	29,63	32,61
єдиний податок	2,81	2,74	5,59	7,24	8,48	11,20	11,71

Дослідження показали, що в останні роки частка податків на доходи та на прибуток знижується, хоча у 2016 р. в абсолютному вимірі показник показав збільшення майже у 1,5 рази. Як у відносному так і в абсолютному вимірі зменшуються показники податку на власність та рентної плати. Значно зростає значущість місцевих податків та зборів, і як що у 2014 р. вони склали 8 млрд.грн, то вже у 2016 р. – 42,3 млрд.грн. Основним джерелом надходжень став акцизний податок.

Щодо доходної частини об'єднаних територіальних громад (ОТГ), то у 2016 р. власні надходження бюджетів зросли майже ніж у 3 рази порівняно з 2015 р., відбулося збільшення і показника власних доходів в розрахунку на 1 мешканця.

В умовах фіскальної децентралізації також є нерівномірним і розподіл міжбюджетних трансфертів. Областями-донорами залишаються регіони, які більш потужні у промисловості і, в загалі більш розвинені, а саме: Дніпропетровська, Запорізька, Київська, Полтавська та Харківська. Тобто, можна констатувати, що існує горизонтальний дисбаланс щодо фіскальної децентралізації в Україні, а це, в свою чергу, може призвести до загострення

міжрегіональних конфліктів. Фіскальна децентралізація та її оцінка наведена нами в табл. 2.

Таблиця 2

Оцінка фіскальної децентралізації України за 2007-2017 рр.

Показники	2007	2009	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Фіскальна автономія, %	59,54	53,16	47,85	45,33	47,86	44,81	42,96	48,53
Фіскальна значущість, %	46,37	44,31	43,43	45,21	43,46	43,13	41,18	41,94
Індекс фіскальної децентралізації, %	52,55	48,53	45,58	45,27	45,61	43,96	42,06	45,11

Дослідження довели, що найвищий індекс фіскальної децентралізації України спостерігався у 2007 р. Це пов'язане із деяким розширенням економічної самостійності місцевих органів влади, зокрема у сфері формування місцевих бюджетів, що було викликано намаганням центральних органів влади проведення адміністративно-територіальної реформи, яка передбачала, зокрема підвищення рівня відповідальності регіональних еліт за наслідки обраної соціально-економічної політики.

Фінансовий розвиток регіонів України потребує, по-перше, більш ефективної державної політики, яка буде спрямована на розвиток інноваційного комплексу в регіонах. По-друге, процес наповнення місцевих бюджетів передбачає розробку нових підходів на регіональному та місцевому рівнях щодо проведення бюджетної політики, тобто необхідно поєднати принцип «бюджетного унітаризму» з елементами бюджетної децентралізації. Розвиток регіонів і врахування їх особливостей, сприятиме більш ефективному використанні можливостей для нарощування доходної бази місцевих бюджетів.

Фіскальна децентралізація за останні роки (2015-2016 рр.) знизилася питому вагу надходжень місцевих бюджетів у структурі доходів зведеного бюджету, а обмеженість дохідних повноважень не дозволяє регіонам набути відповідного рівня автономії, що знижує фінансову спроможність. Питома вага видатків місцевих бюджетів у зведеному бюджеті є нижчою попередніх років, але питома вага видатків фінансованих за рахунок доходів місцевих бюджетів збільшилася, а це свідчить про більшу фінансову автономію за видатками. У роботі виявлено «горизонтальний дисбаланс» територіального регіонального розвитку, в першу чергу із-за недосконалість міжбюджетних трансфертів. Тобто існує проблема у злагодженні усіх тенденцій. На сьогодні Україна має середній рівень фіскальної децентралізації і має позитивний прогноз на майбутнє.

Покращення рівня економічного розвитку регіонів України та підвищення конкурентоспроможності всієї країни в цілому вимагає, перш за все, переформатування старих та створення нових, більш ефективних та сприятливих умов для саморозвитку регіонів, а саме раціонально-ефективної фіскальної політики. На нашу думку, розширення прав регіональних місцевих органів та передача їм ряду повноважень дозволить стимулювати розвиток промисловості та малого бізнесу, тільки потому можна буде спостерігати збільшення частки

власних і закріплених джерел доходів у місцевих бюджетах і зменшення частки трансфертів.

Головними пріоритетом сьогодні щодо фінансової децентралізації має стати зміцнення фінансової спроможності регіонів шляхом: формування збалансованих місцевих бюджетів та підтримки ефективно діючої системи управління; нарощення та покращення власного фінансового потенціалу регіону; вдосконалення системи міжбюджетних відносин; підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів.

У процесі податкового регулювання, у податково-бюджетних відносинах, перед органами місцевого самоврядування й місцевими органами влади ставляться значущі питання щодо переліку податків і зборів, які закріплюються за місцевими бюджетами. Доцільним є включення тих податків і зборів, розмір яких пов'язаний із зусиллями органів місцевого самоврядування.

На нашу думку, розширення прав регіональних місцевих органів та передача їм ряду повноважень дозволить стимулювати розвиток промисловості та малого бізнесу, тільки потому можна буде спостерігати збільшення частки власних і закріплених джерел доходів у місцевих бюджетах і зменшення частки трансфертів. Для формування раціональної структури дохідної частини місцевих бюджетів та досягнення фінансової стійкості регіонів необхідно збільшити обсяги податкових надходжень і при цьому, знизити обсяги трансфертів. Тому, для зростання ефективності використання економічного потенціалу регіонів необхідно втілювати дієві механізми підтримки та стимулювання економічної активності на державному рівні. Стимулювання повинно здійснюватися за рахунок надання ресурсів громадам для їх розвитку.

У третьому розділі – **«Концептуальна модель економічного зростання Причорноморського регіону в процесі реалізації фіскальної політики»** – розроблено засади сучасної фіскальної політики в контексті регіонального економічного зростання; запропоновано інституційні аспекти формування моделі економічного зростання Причорноморського регіону; сформовано концептуально - стратегічні напрями трансформації фіскальної політики.

Збалансований розвиток кожної конкретної території повинен стати основою для ефективної регіональної політики. Сучасну регіональну політику слід розглядати як політику держави щодо розвитку регіонів і власне регіональну політику територіальних утворень. Головна мета регіональної політики полягає у створенні належних умов для динамічного, комплексного, збалансованого розвитку регіонів країни.

Першочерговим обов'язком держави є гарантія надання громадянам державних послуг, таких як охорона здоров'я, освіта, соціальне забезпечення, соціальне страхування, житло, громадський транспорт, безпека особи тощо з найвищою якістю та за найнижчу ціну, з забезпеченням рівності і справедливості в наданні цих послуг. Вищевикладений матеріал та проведений аналіз дозволяє зробити висновки, що стратегічне регіональне економічне зростання в процесі реалізації фіскальної політики повинно досягти головної мети – це збільшення доходів та повноважень регіонів, а звідси і покращення соціально-економічного становища. Досягти цієї мети можливо (рис. 2).

Рис. 2 Модель реалізації фінансової політики в контексті регіонального економічного зростання

Для цього необхідно:

-по-перше, децентралізувати не лише видатки, але й доходи. Це, з часом, дозволить мінімізувати залежність регіонів від трансфертів, дозволить регіонам стати більш автономними і незалежними, більш самостійними у господарювання та прийнятті важливих рішень. Повинні бути податки, які повністю можуть перейти "до регіонів – на місця". Регіони повинні мати можливість змінювати ставки податкових пільг, ставку оподаткування, але відмінити податок регіональні органи влади не можуть. Необхідно дозволити регіонам встановлювати місцеві податки, за умови, що щось вже оподатковується державою чи місцевими органами. Тобто, в процесі реформування фіскальної регіональної політики органи місцевого самоврядування повинні отримувати якомога більше повноважень і можливостей для збільшення доходів для розвитку регіону;

-по-друге, зменшення регіональних диспропорцій та економічний розвиток регіонів. В першу чергу це дозволить зняти напруженість між регіонами, які мають неоднакові доходи та мають різний економічний потенціал. Регіони України сьогодні мають регіональні відмінності (наприклад ВВП на душу населення) та диспропорції, що є гальмом процесу фінансової децентралізації. Диспропорції, наявні ресурси формують основу для підтримки відповідного рівня фінансової та бюджетної централізації;

В-третє, налагодити прозорий процес бюджетного фіскального вирівнювання для усунення регіонального дисбалансу. Це система повинна бути спроектована так, щоб усі регіони, незалежно від їх платоспроможності, мали можливість збільшувати надходження, економічно розвиватися, а громадяни отримувати якісні послуги.

В-четверте, система фінансування повинна бути прозорою і контрольованою. Це дасть можливість громадянам отримувати більш якісні послуги, розуміти хто є відповідальним за надання послуг та мати можливість контролювати за цільовим призначення розподілення податкових коштів.

Сьогодні регіони України досить відрізняються за кількісними та якісними параметрами, що впливає на диференціацію розміру сплати податкових платежів кожною з регіонів окремо. Через скорочення промислового виробництва, відтік інвестиційного капіталу, нестійку експортну динаміку, зменшення обсягів будівництва, погіршення ситуації на ринку праці і загальне падіння рівня доходів населення, регіони країни суттєво зменшили обсяг податкових надходжень.

Консолідація бюджету є ключовим фактором, необхідним для досягнення макроекономічної стабільності України. Частка державних витрат у складі ВВП є дуже високою, що відображає неефективність державного сектору. Не є цілком зрозумілим, на що саме витрачаються державні кошти в Україні. Проект бюджету оголошується публічно, проте немає жодного сучасного засобу контролю ефективності використання податкових надходжень. Так, контролююче відомство звітує Верховній Раді, але рівень прозорості щодо використання державних коштів потребує термінового підвищення, особливо

шляхом створення аудиторських підрозділів з ефективним інструментарієм для боротьби з корупцією та розтратами.

Подальше збільшення податків або внесків на соціальне забезпечення зумовить ще більше погіршення суспільних настроїв і збільшення частки тіньової економіки та зарплат «в конвертах». У короткостроковій перспективі державний сектор може внести свій вклад в стабілізацію інфляції, якщо відмовиться від збільшення обсягу зборів та витрат на утримання органів державної влади. Це означає, що негайно повинні бути зроблені значні і постійні скорочення загальних державних витрат.

На основі всього вищезазначеного, зважаючи на основні принципи та підходи до регіонального розвитку ми пропонуємо авторську інституціональну модель економічного зростання Причорноморського регіону (рис. 3).

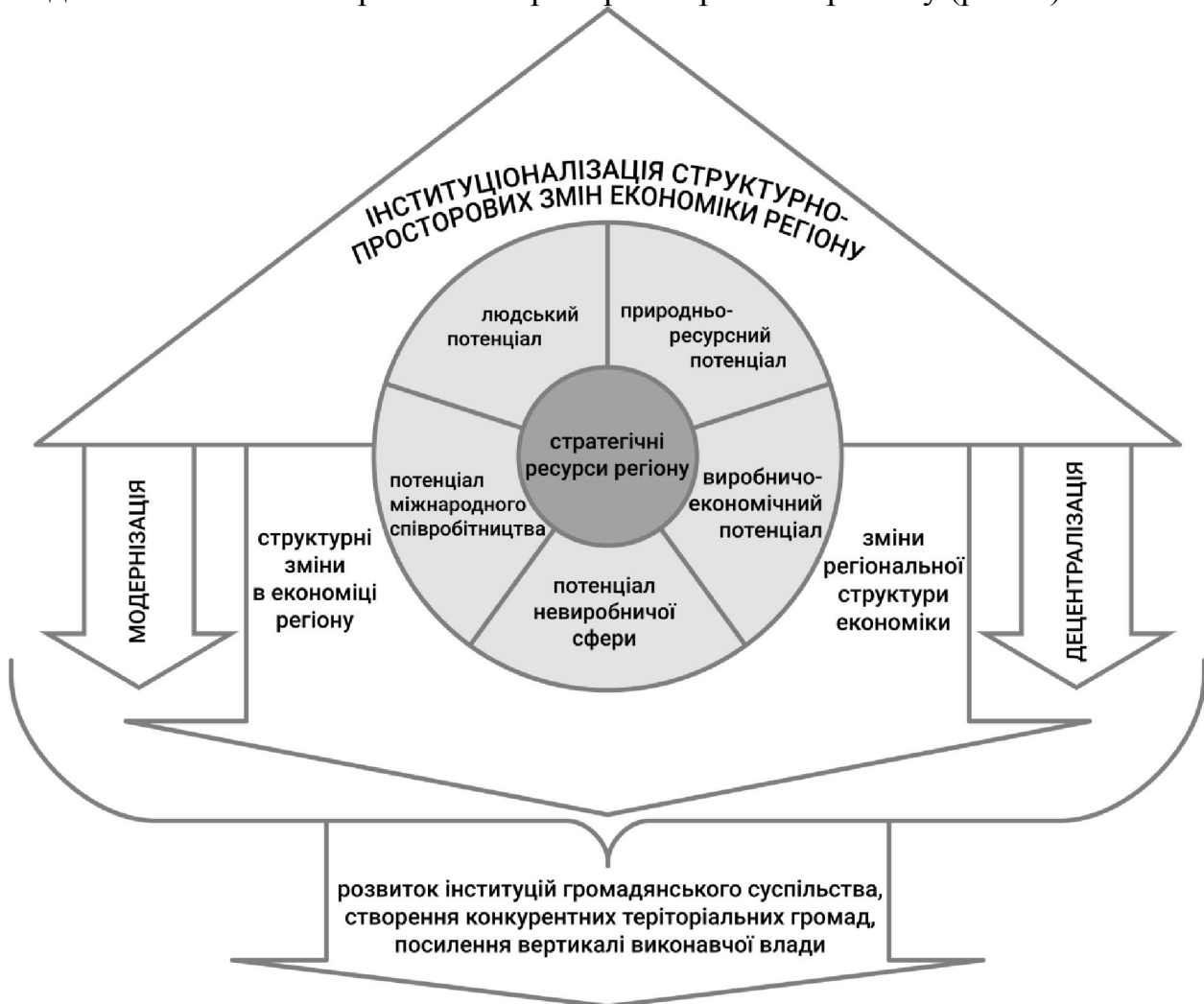

Рис. 3 Інституціональну модель економічного зростання Причорноморського регіону

Метою інституціоналізації є розвиток самодостатніх регіональних інститутів громадянського суспільства, формування конкурентних територіальних громад та посилення вертикалі виконавчої влади.

Реалізація зазначеної мети базується на основних стратегічних ресурсах, притаманних кожному конкретному регіону. На їх основі використовуючи

принципи модернізації економічної та децентралізації фінансової діяльності регіон намагатиметься вийти на запланований результат.

Сучасний етап економічних перетворень на основі впровадження моделей регіонального розвитку вимагає використання інноваційних підходів щодо реформування економіки регіонів. Інноваційний підхід може реалізуватися у рамках усіх можливих моделей регіонального розвитку, які мають розроблятися й впроваджуватися, враховуючи потреби конкретних регіонів і територій. Концептуально-стратегічні орієнтири розвитку Причорноморського регіону повинні враховувати особливості структурних компонент даного регіону, серед яких економічна та соціальна компоненти, навколишнє середовище та просторовий регіональний розвиток.

Синергія взаємодії влади, бізнесу та громад Причорноморського регіону у контексті трансформації фіскальної політики забезпечить комплексний розвиток регіональних територіальних підсистем та збалансує приватні, державні й регіональні інтереси.

ВИСНОВКИ

У дисертації запропоновано нове вирішення актуального науково-прикладного завдання теоретичного та методичного дослідження напрямів обґрунтування стратегічних орієнтирів сучасної моделі економічного зростання Причорноморського регіону в процесі реалізації фіскальної політики. Основні результати проведеного дослідження дають можливість сформулювати наступні висновки.

1. Запропоновано трактувати економічне зростання регіону як інтегральну величину, що включає в себе основні параметри розвитку продуктивних сил, інноваційного потенціалу регіону, рівень економічного потенціалу та соціального розвитку. Зроблено спробу поєднати умови та фактори економічного зростання регіону як основу теоретичного концепту регіонального економічного зростання. До основних умов формування регіонального економічного зростання нами віднесено: природно-ресурсні, інституціонально-правові, фінансово-економічні, екологічні та соціальні. Запропоновано групувати фактори за двома компонентними ознаками: економічні та неекономічні, причому перелік факторів не може бути усталеним, а повинен постійно переглядатися відповідно до сучасної ситуації.

2. Обґрунтовуючи основні напрями трансформації фіскальних механізмів в Україні ми базуємося на факті існування вже сформованої податкової системи держави та недоцільності її докорінного зламу. Тобто, основні напрями трансформації фіскальної системи України повинні враховувати традиції вже сформованої податкової системи та орієнтуватися на кращі світові зразки її модернізації, причому темпи, з якими це буде здійснюватися має виключне значення для подальшої реструктуризації.

3. Нами згруповано всі показники економічного зростання регіону за трьома основними групами: економічного зростання, соціального зростання, екологічного розвитку. За необхідності запропоновану систему показників

можна уточнювати та доповнювати, об'єднувати чи деталізувати показники економічного зростання регіону.

Запропоновано системну групу показників, які найбільш ефективно розраховувати в два етапи - на першому етапі здійснюється розрахунок показників економічного зростання регіону в розрізі трьох компонентів: економічного зростання, соціального зростання, екологічного розвитку. І вже на основі отриманих показників економічного зростання регіону слід на другому етапі розраховувати показники ефективності фінансової політики теж за трьома компонентами – економічними, соціальними та екологічними.

4. Аналіз складових соціального-економічного розвитку Причорноморського регіону засвідчив, що найвагомішими та стримуючими проблемами, які гальмують розвиток як в цілому України так і регіону є низький рівень соціального забезпечення населення, особливо це стосується неефективної системи пенсійного забезпечення та невиправдано низького рівня заробітної плати, що породжує загальну бідність населення і відповідне перешкоджає системному регіональному розвитку. Щодо фінансових компонентів слід відмітити високе податкове навантаження на доходи як юридичних так і фізичних осіб, що створює несприятливе інституційне середовище для розвитку бізнесу і дає підґрунтя для процвітання тіньової економіки та високого рівня корупції.

5. Головними пріоритетом сьогодні щодо фінансової децентралізації має стати зміцнення фінансової спроможності регіонів шляхом: формування збалансованих місцевих бюджетів та підтримки ефективно діючої системи управління; нарощення та покращення власного фінансового потенціалу регіону; вдосконалення системи міжбюджетних відносин; підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів.

У процеси податкового регулювання, у податково-бюджетних відносинах, перед органами місцевого самоврядування й місцевими органами влади стоять питання обґрунтування переліку податків і зборів, що будуть закріплені за місцевими бюджетами. Реорганізація бюджету забезпечує основу для загального реформування. Це слід розглядати в якості першого кроку на шляху до впровадження послідовної комплексної реформи.

6. Україна повинна шукати нові і диверсифіковані джерела капіталу для поступального регіонального зростання, включаючи приватні інвестиції, ресурси суверенних фондів, а також державно-приватне партнерство. Стратегічне регіональне економічне зростання реалізоване через призму трансформувannya фінансової політики може бути досягнуто через зростання доходів та повноважень регіонів, і як наслідок покращення соціально-економічного становища. Досягти цієї мети можливо через децентралізацію не лише видатків, але й доходів; зменшення регіональних диспропорцій та економічного розвитку регіонів. Це дасть можливість громадянам отримувати більш якісні послуги, розуміти хто є відповідальним за надання послуг та мати можливість контролювати за цільовим призначення розподілення податкових коштів.

7. Сформовано авторську інституціональну модель економічного зростання Причорноморського регіону, в якій метою інституціалізації є розвиток

самодостатніх регіональних інститутів громадянського суспільства, формування конкурентних територіальних громад та посилення вертикалі виконавчої влади, відповідно реалізація зазначеної мети базується на основних стратегічних ресурсах, притаманних кожному конкретному регіону, при цьому на їх основі використовуючи принципи модернізації економічної та децентралізації фінансової діяльності регіон намагатиметься вийти на запланований результат;

8. На сучасному етапі необхідно використовувати інноваційні підходи, які в обов'язковому порядку повинні розроблятися враховуючи конкретні потреби кожного регіону, задля забезпечення його економічного зростання. У короткостроковій перспективі державний сектор може внести свій вклад в стабілізацію інфляційних процесів, якщо відмовиться від збільшення обсягу зборів та витрат на утримання органів державної влади, що в свою чергу матиме опосередкований вплив на рівень регіонального зростання. Концептуально-стратегічні орієнтири розвитку Причорноморського регіону повинні враховувати особливості структурних компонент даного регіону, серед яких економічна та соціальна компоненти, навколишнє середовище та просторовий регіональний розвиток.

Синергія взаємодії влади, бізнесу та громад Причорноморського регіону у контексті трансформації фіскальної політики забезпечить комплексний розвиток регіональних територіальних підсистем та збалансує приватні, державні й регіональні інтереси.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних:

1. Криленко Д. В. Сучасна політика регламентування діяльності та методів залучення іноземного банківського капіталу / Д. В. Криленко, А. О. Нижник // Причорноморські економічні студії. (Index Copernicus) - 2016. - Вип. 11. - С. 214-218. (Особисто автору належить обґрунтування основних напрямів регулювання іноземного банківського капіталу з позицій національного та регіонального зростання -0,21д.а). (0,38 д.а.).

2. Криленко Д.В. Децентралізація як регіональний чинник бюджетного процесу / Д.В. Криленко //Глобальні та національні проблеми економіки. [Електронне наукове видання]. (Index Copernicus) – 2017. – Випуск 15. – с.539–541. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/15-2017/107.pdf>. (0,42 д.а.).

3. Криленко Д.В. Принципи формування сучасної фіскальної політики в контексті регіонального економічного зростання/ Д. В. Криленко // Вісник Харківського Національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Серія „Економічні науки” [Збірник наукових праць]. (Index Copernicus). – Харків, 2017. –№3 – С. 372-379. (0,4 д.а.).

4. Криленко Д.В. Регіональний аспект реалізації сучасної фіскальної політики/ Д. В. Криленко// Вісник Харківського Національного аграрного

університету ім. В.В. Докучаєва. Серія „Економічні науки” [Збірник наукових праць]. (*Index Copernicus*). – Харків, 2017. – №4 – С. 384–395. (0,42 д.а.).

5. Криленко Д.В. Визначення залежності рівня розвитку Причорноморського регіону від напрямів реалізації фіскальної політики / І.О. Іртищева, Д.В. Криленко // Економічний аналіз. – 2017. – Т. 27. – № 4. – С. 299-306. (журнал представлено у міжнародних наукометричних базах даних *Index Copernicus, WorldCat, Google Scholar, Windows Live Academic, ResearchBible, Open Academic Journals Index, CiteFactor*). (0,51 д.а.).

6. Криленко Д.В. Вплив сучасних регіональних і глобальних чинників на податкову реформу / І.О. Іртищева, Д. В. Криленко // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2017. – Вип. 6. – С. 112-118. (журнал представлено у міжнародній наукометричній базі даних *Index Copernicus*). (0,43 д.а.)

7. Криленко Д.В. Засади сучасної фіскальної політики в контексті регіонального економічного зростання / Д.В. Криленко // Вісник Харківського Національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Серія „Економічні науки” [Збірник наукових праць]. (*Index Copernicus*). – Харків, 2018. – №1 – С. 239–250. (0,4 д.а.).

8. Криленко Д.В. Інституційні аспекти формування моделі економічного зростання Причорноморського регіону / І.О. Іртищева, Д.В. Криленко // // Економічний аналіз. – 2018. – Т. 28. – № 1. – С. 220-228. (журнал представлено у міжнародних наукометричних базах даних *Index Copernicus, WorldCat, Google Scholar, Windows Live Academic, ResearchBible, Open Academic Journals Index, CiteFactor*). (0,38 д.а.).

Матеріали конференцій:

9. Криленко Д.В. Наукові та практичні аспекти бюджетної децентралізації України / Д. В. Криленко // Сучасний стан і тенденції розвитку економіки країни: Матеріали доповідей міжнародної науково–практичної конференції (м. Запоріжжя, 16 грудня 2016 р.). – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2016. – С.154–156. (0,13 д.а.).

10. Криленко Д.В. Значення фіскальної політики для формування моделі регіонального економічного зростання/ Д. В. Криленко // Глобальний економічний простір: детермінанти розвитку. Матеріали IV міжнародної науково–практичної конференції (м. Миколаїв, 15 грудня 2017 р.). У 2-х частинах. – Миколаїв : МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2017. – Ч. 1. – С.115–116. (0,12 д.а.).

11. Криленко Д.В. Стратегічні аспекти трансформації фіскальної політики задля регіонального економічного зростання / Д. В. Криленко // Міжнародна науково-практична конференція [Сучасні напрями розвитку ринкової економіки на засадах конкурентоспроможності, інноваційності та сталості], (6 квітня 2018 р., м. Запоріжжя). – Класичний приватний університет, 2018. – С. 86-89. (0,15 д.а.).

12. Криленко Д.В. Фінансова спроможність територіальних громад Причорноморського регіону в умовах трансформації фіскальної політики / М.І.

Стегней, І.О. Іртищева, Д.В. Криленко // II Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція [Фінансове регулювання зрушень у економіці України], 18 квітня 2018 р. – Мукачево: Вид-во МДУ, 2018.– С. 173-176. (0,13 д.а.).

13. Криленко Д.В. Трансформація фіскальної політики через призму розвитку територіальних громад / Д. В. Криленко // II Міжнародній науковій конференції [Економіка та суспільство: сучасні вектори розвитку], 27 квітня, 2018. Лейпциг, Portugal: Baltija Publishing. – Р. 84–86. (0,16 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Криленко Д.В. Стратегічні орієнтири сучасної моделі економічного зростання Причорноморського регіону в процесі реалізації фіскальної політики. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Одеська національна академія харчових технологій. – Одеса, 2018.

Дисертація присвячена формулюванню концептуальних положень та розробка теоретичних і практичних основ обґрунтування сучасної моделі економічного зростання Причорноморського регіону в процесі реалізації фіскальної політики.

На основі системного аналізу сформовано авторську інституціональну модель економічного зростання Причорноморського регіону. Удосконалено системне поєднання умов та факторів економічного зростання регіону як основу теоретичного концепту регіонального економічного зростання.

Розроблено підходи до систематизації показників економічного зростання регіону за трьома основними групами: економічного зростання, соціального зростання, екологічного розвитку.

Удосконалено інноваційні підходи щодо впровадження моделей регіонального розвитку, які можуть реалізуватися у рамках усіх можливих моделей регіонального розвитку. Запропоновано трактувати економічне зростання регіону як інтегральну величину, що включає в себе основні параметри розвитку продуктивних сил, інноваційного потенціалу регіону, рівень економічного потенціалу та соціального розвитку.

Розроблено модель реалізації фіскальної політики в контексті регіонального економічного зростання, яка доводить, що стратегічне регіональне економічне зростання в процесі реалізації фіскальної політики повинно досягти головної мети – це збільшення доходів та повноважень регіонів, а звідси і покращення соціально-економічного становища; формування моделі здійснюється через поєднання цілей, завдань, принципів, механізмів та функцій регіонального економічного зростання, спираючись на умови формування і реалізації фіскальної політики та економічний потенціал регіону, враховуючи ризики формує таким чином основні переваги для поступального регіонального розвитку.

Визначено принципи розробки стратегії розвитку Причорноморського регіону, при яких необхідною умовою подальшого розвитку Причорноморського

економічного району є зміцнення інноваційного потенціалу суб'єктів господарської діяльності за рахунок трансформації фіскальної політики, як базової умови інноваційного оновлення виробничого сектору, розвиток малого та середнього бізнесу.

Ключові слова: моделі економічного зростання, фіскальна політика, регіональні територіальні підсистеми, регіональний розвиток, Причорноморський регіон, регіональна політика, місцеве самоврядування.

АННОТАЦИЯ

Крыленко Д.В. Стратегические ориентиры современной модели экономического роста Причерноморского региона в процессе реализации фискальной политики. - На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.05 - развитие производительных сил и региональная экономика - Одесская национальная академия пищевых технологий. - Одесса, 2018.

Диссертация посвящена формулировке концептуальных положений и разработка теоретических и практических основ обоснования современной модели экономического роста Причерноморского региона в процессе реализации фискальной политики.

На основе системного анализа сформировано авторскую институциональную модель экономического роста Причерноморского региона. Усовершенствовано системное сочетание условий и факторов экономического роста региона в качестве основы теоретического концепта регионального экономического роста.

Разработаны подходы к систематизации показателей экономического роста региона по трем основным группам: экономического роста, социального роста, экологического развития.

Усовершенствованы инновационные подходы по внедрению моделей регионального развития, которые могут реализоваться в рамках всех возможных моделей регионального развития. Предложено рассматривать экономический рост региона как интегральную величину, включающую в себя основные параметры развития производительных сил, инновационного потенциала региона, уровень экономического потенциала и социального развития.

Разработана модель реализации фискальной политики в контексте регионального экономического роста, которая доказывает, что стратегическое региональное экономический рост в процессе реализации фискальной политики должно достичь главной цели - это увеличение доходов и полномочий регионов, а отсюда и улучшение социально-экономического положения; формирование модели осуществляется через сочетание целей, задач, принципов, механизмов и функций регионального экономического роста, опираясь на условия формирования и реализации фискальной политики и экономический потенциал региона, учитывая риски, формирует таким образом основные преимущества для поступательного регионального развития.

Определены принципы разработки стратегии развития Причерноморского региона, при которых необходимым условием дальнейшего развития Причерноморского экономического района является укрепление инновационного потенциала субъектов хозяйственной деятельности за счет трансформации фискальной политики, как базового условия инновационного обновления производственного сектора, развитие малого и среднего бизнеса.

Установлено, что стратегическое региональное экономический рост в процессе реализации фискальной политики должно достичь главной цели - это увеличение доходов и полномочий регионов, а отсюда и улучшение социально-экономического положения. Достичь этой цели возможно через децентрализацию не только расходов, но и доходов; уменьшение региональных диспропорций и экономического развития регионов; налаживанию прозрачного процесс бюджетного фискального выравнивания для устранения регионального дисбаланса, система финансирования должна быть прозрачной и контролируемой. Это даст возможность гражданам получать более качественные услуги, понимать кто является ответственным за предоставление услуг и иметь возможность контролировать по целевому назначению распределения налоговых средств.

Определено, что современный этап экономических преобразований на основе внедрения моделей регионального развития требует использования инновационных подходов к реформированию экономики регионов. Инновационный подход может реализоваться в рамках всех возможных моделей регионального развития, которые должны разрабатываться и внедряться, учитывая потребности конкретных регионов и территорий. Концептуально-стратегические ориентиры развития Причерноморского региона должны учитывать особенности структурных компонент данного региона, среди которых - экономическая и социальная компоненты, окружающая среда и пространственный региональное развитие.

Ключевые слова: модели экономического роста, фискальная политика, региональные территориальные подсистемы, региональное развитие, Причерноморский регион, региональная политика, местное самоуправление.

ABSTRACT

Krylenko D.V. Strategic guidelines of the modern model of economic growth of the Black Sea region in the process of implementation of fiscal policy. – Qualification scientific work. Manuscript copyright.

Thesis for a PhD in Economics degree for specialty 08.00.05 – development of productive forces and regional economics. – International University of Business and Law. – Odessa National Academy of Food Technologies. – Odessa, 2018.

The dissertation is devoted to the formulation of conceptual provisions and the development of theoretical and practical grounds for the substantiation of the modern model of economic growth in the Black Sea region in the process of implementation of fiscal policy.

Based on a systematic analysis the author's institutional model of economic growth in the Black Sea region has been formed. The systematic combination of conditions and factors of the region's economic growth has been improved as the basis of the theoretical concept of regional economic growth.

The approaches to systematization of indicators of economic growth of the region have been developed in three main categories: economic growth, social growth, ecological development.

Innovative approaches to the implementation of regional development models that can be implemented through all possible models of regional development. It is proposed to consider the economic growth of the region an integral value, which includes the main parameters of the development of productive forces, the region's innovation potential, the level of economic potential and social development.

A model for implementing of the fiscal policy in the context of regional economic growth has been developed. It states that strategic regional economic growth in the process of implementing fiscal policy should reach its main goal –an increase in the revenues and power of the regions, and hence the improvement of the socio-economic situation. The formation of the model is carried out through a combination of goals, tasks, principles, mechanisms and functions of regional economic growth, based on the conditions for the formation and implementation of fiscal policy and economic potential of the region, taking into account the risks thus forming the main advantages for the progressive regional development.

The principles of development of the development strategy of the Black Sea region, in which the prerequisite for further development of the Black Sea Economic Region is the strengthening of the innovative potential of economic entities through the transformation of fiscal policy as a basic condition for the innovation of the industrial sector, the development of small and medium business, are determined.

Key words: models of economic growth, fiscal policy, regional territorial subsystems, regional development, the Black Sea region, regional policy, local self-government.